

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, старшого наукового співробітника Стацака Миколи Володимировича на дисертацію Літвінчук Ірини Сергіївни на тему: «Методика розслідування злочинів, пов'язаних із умисним випуском на ринок України небезпечної продукції», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми. Економічний та соціально-культурний розвиток кожної країни безпосередньо залежать від забезпечення продовольчими товарами населення. У зв'язку з цим серед ряду ключових завдань держави на сучасному етапі є пріоритетним формування адекватних правових та організаційних механізмів протидії тіньовим виявам, що руйнують систему захисту національних інтересів та охорони прав громадян щодо обігу небезпечної продукції. У вказаному механізмі важливе місце посідають уповноважені особи правоохоронних органів, зокрема слідчий.

Слід підкреслити, що для слідчого розслідування будь-якого виду злочину характеризується необхідністю встановлювати та доказувати обставини, які сталися в минулому. Це викликає певні труднощі, оскільки не завжди сліди, залишені хоч і в недалекому минулому, можна віднайти, дослідити та використати в кримінальному провадженні. Саме це можна назвати одним із основних завдань науки криміналістики, тому що вона вивчає механізм вчинення злочину та його наслідки.

Одним із наукових продуктів, які створює криміналістика, є окремі криміналістичні методики, що мають вигляд певного інформаційного масиву з алгоритмами дій та дозволяють слідчому ефективніше розслідувати злочини, вирішувати завдання кримінального провадження.

В Україні продовжуються реформаційні процеси, частина з яких пов'язана з економікою держави та намаганням забезпечувати населення безпечною, якісною харчовою та нехарчовою продукцією. Основним пріоритетом при цьому виступають положення Конституції України та міжнародні стандарти якості, впровадження яких дозволить українцям у повній мірі відчувати себе повноправними членами Європейського Союзу. Однак, трапляється доволі багато випадків, коли частина суб'єктів господарювання та громадян нехтують цими положеннями, порушуючи при цьому закон та наражаючи наших громадян небезпеці. Хоч у ст. 227 Кримінального кодексу України відповідальність за умисний випуск на ринок України небезпечної продукції передбачена давно, на науково-теоретичному рівні вона розглядалася фрагментарного та у комплексі не досліджувалася.

Тому дослідження Літвінчук І. С. можна назвати актуальним як з теоретичної, так практичної точки зору, оскільки в ньому розв'язується конкретне наукове завдання, що має істотне значення для науки криміналістики, тому що на даний час питання розслідування злочинів, пов'язаних із умисним випуском на ринок України небезпечної продукції науковцями на монографічному рівні не досліджувалося.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхня достовірність. Не викликає зауважень зміст об'єкту та предмету дослідження. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів забезпечується шляхом застосування сукупності загальних та спеціальних методів наукового пізнання при дослідженні специфічних суспільних відносин у сфері розслідування кримінальних правопорушень. Їх застосування зумовлене системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту та юридичної форми. Дисертація виконана здобувачем особисто у вигляді рукопису та містить висунуті здобувачем науково обґрунтовані теоретичні результати.

Зміст здійсненого автором дослідження свідчить про використання статистичних даних та результатів анкетування практичних працівників

Національної поліції України (всього 270 чол.), які підкреслювали ту чи іншу думку здобувача, висловлену у дисертації. Наукова праця характеризується єдністю змісту і свідчить про особистий внесок здобувача в науку. Поставлені у дисертації завдання відповідають меті та структурі роботи і відображені у загальних висновках.

Наукова новизна одержаних результатів. За характером та змістом розглянутих проблем дисертація є першою у вітчизняній науці криміналістиці спробою комплексного дослідження розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції. У дисертації пропонується ряд нових, вперше визначених, концептуальних у теоретичному плані і важливих у практичному відношенні положень, зокрема:

вперше:

– наведена криміналістична характеристика злочинів, пов'язаних із умисним випуском на ринок України небезпечної продукції. До основних її елементів віднесено предмет посягання, спосіб вчинення, місце і час, особу злочинця та сліди злочину. Це дозволяє накопичувати криміналістично значущу інформацію про вказаний злочин та в подальшому удосконалювати окрему криміналістичну методику;

- запропоновано алгоритм дій слідчого у різних ситуаціях, що виникають на початковому та наступних етапах розслідування умисного випуску на ринок України небезпечної продукції. Першим кроком у цьому алгоритмі є встановлення факту небезпечності продукції, її виробника та місць поширення. Наступні кроки розподілені на підкомплекси: 1) слідчі (розшукові) дії; 2) оперативно-розшукові заходи; 3) процесуальні рішення;

удосконалено:

– поняття «небезпечна продукція», «випуск та введення в обіг», «ринок України», «криміналістична характеристика», які сприяють правильному розумінню змісту досліджуваного злочину, пошуку доказової інформації, висуненню версій та вирішенню завдань розслідування;

– розуміння типових способів підготовки, безпосереднього вчинення та приховування злочинів;

– систему даних щодо матеріальних слідів, які характеризують слідову картину злочину;

– систему засобів криміналістичного забезпечення розслідування злочинів, що полягає у визначення тактичних завдань та поєднанні тактичних прийомів, що використовуються під час проведення слідчих (розшукових) дій;

набули подальшого розвитку:

– теоретичні положення щодо поняття слідчої ситуації та версії, їх значення для розслідування злочинів;

– положення щодо організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій (огляду, обшуку, допиту, пред'явлення для впізнання), спрямованих на збирання та перевірку вже отриманої доказової інформації;

– форми та способи взаємодії слідчих та оперативних підрозділів під час розслідування злочинів.

Повнота викладення основних положень у опублікованих працях. Основні положення дослідження дістали відображення у 5 працях, опублікованих у наукових фахових виданнях, одна з яких – у науковому періодичному виданні іншої держави. Результати дослідження також достатньо апробовані – викладені у дисертації положення і висновки було оприлюднено на 5 науково-практичних заходах.

Теоретичне значення дисертації полягає у низці сформульованих нових наукових положень та висновків, які відповідають змістовним ознакам наукової новизни роботи, зокрема: проведенні ґрунтованого аналізу стану наукової розробленості теми; формулюванні авторської інтерпретації понять «небезпечна продукція», «ринок України», «криміналістична характеристика та ін.»; наданні авторського бачення елементів криміналістичної характеристики; розробці та обґрунтуванні положень щодо організації і тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що

викладені й обґрунтовані у дисертації положення, висновки та рекомендації надалі може бути використано у практичній діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України та освітньому процесі – під час підготовки лекцій, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з навчальних дисциплін «Криміналістика», «Кримінальний процес», «Методика розслідування окремих видів злочинів», а також при підготовці підручників, навчальних посібників, текстів лекцій і методичних матеріалів, проведенні семінарських і практичних занять з кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Методологія і методика дослідження застосовувалась у відповідності із загальноприйнятими стандартами і критичними зауваженнями, що свідчить про репрезентативність висновків, які винесені автором на захист.

У цілому, зміст і структура дисертації має логічно завершену побудову, відповідає вимогам державної атестаційної колегії МОН України та паспорту наукової спеціальності 12.00.09. Зміст автореферату є ідентичним основним положенням, викладеним здобувачем в науковій праці. Мова і стиль викладення матеріалів у зазначеній роботі відповідає вимогам державного стандарту, а також є науковою монографічною працею.

Віддаючи належне позитивним сторонам дисертації Літвінчук І.С. слід зазначити, що вона не позбавлена певних зауважень, неточностей та інших недоліків, а саме:

1) досліджуючи погляди економістів, цивілістів, адміністративістів та представників науки кримінального права (стор. 28–46 підрозділу 1.1), автору доцільно було виокремити саме ті аспекти, що мають значення та можуть бути використані криміналістами, а не просто констатувати хто цим питанням займався.

Це дало б можливість у подальшому більш чітко окреслити всю множинність проблем досліджуваної тематики та врахувати їх під час формування окремої криміналістичної методики;

2) на стор. 54 дисертант вказує, що «криміналістичну характеристику

умисного випуску... слід вважати видовою характеристикою, до основних елементів якої доцільно віднести. 1) предмет посягання; 2) спосіб вчинення злочину (у широкому розумінні); 3) місце, час та обстановку вчинення злочину; 4) особу злочинця; 5) типову слідову картину злочину», а також те, що «... одним аспектом криміналістичної характеристики, що має прикладне значення, є логічне поєднання інформаційних показників різних її елементів, встановлення між ними взаємозв'язків».

Однак, при подальшому викладі інформації у підрозділі не досить чітко прослідковується наявність зв'язків між елементами криміналістичної характеристики досліджуваного злочину;

3) на стор. 77 автор характеризує типову особу злочинця та пропонує поділяти її на дві групи. Варто було більше уваги приділити тому, які документи підтверджують статус (стосуються виготовлення чи розповсюдження продукції) того чи іншого спеціального суб'єкта злочину. Це б дало можливість слідчому скористатися викладеною інформацією та орієнтуватися на їх пошук і перевірку в реальних умовах розслідування;

4) на стор. 89–90 дисертант групує слідчі ситуації залежно від: 1) повноти інформації про подію злочину; 2) повноти інформації про особу злочинця; 3) повноти інформації про предмет посягання; 4) повноти інформації про місце вчинення злочину; 5) наявності та повноти інформації про зв'язок злочинів.

З подальшого змісту неможна чітко визначити чи вони стосуються тільки слідчих ситуацій початкового етапу розслідування, чи вони стосуються і слідчих ситуацій подальшого етапу розслідування;

5) на стор. 110 автор вказує на те, що «...імпонує думка, висловлена В. К. Гавло, В. Є. Клочко та Д. В. Кім, які алгоритм розслідування злочинів розглядають як науково обґрунтовану, точно викладену послідовність слідчих, оперативно-розшукових та організаційно-технічних дій і заходів слідчого, їх комплексів, комбінацій, стосовно слідчої ситуації, що склалася, виконання яких забезпечить вирішення поставлених задач по розслідуванню злочину».

Однак, не зовсім зрозуміло чому саме це визначення береться за основу, а

також як саме здобувачем воно в подальшому використане;

6) на стор. 136 дисертант обґрунтовує пропозицію щодо внесення змін до ч. 1 ст. 237 КПК України, що імовірно можуть усунути існуючі в КПК України прогалини щодо вживання терміну «огляд місця події» та посилання на його проведення в інших статтях.

Однак, доцільно було провести паралелі не тільки щодо КПК України, а й підкріпити цю думку посиланням на інші нормативно-правові акти;

7) на стор. 142 дисертант розглядає питання щодо виявлених документів на продукцію документи (які мають видаватися державними інспекторами ветеринарної медицини та іншими контролюючими органами).

Варто було приділити більше уваги не самому алгоритму огляду та опису цих документів, а власне тим їх особливостям (реквізітам), на які слідчий має звернути увагу. Крім того, досить органічно вписалися би у дослідженням як додаток зразки таких документів;

8) як на загальний недолік хотілося б вказати на те, що автор, посилаючись на вивчення судової практики не в повній мірі використовує її результати у роботі. Використання таких прикладів значно збагатило би роботу та більше підкреслило би її практичне значення.

Проте, наведені зауваження мають дискусійний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку проведеної роботи і не применшують значення дисертації як самостійного творчого дослідження, що має наукове та практичне значення.

Дисертація Літвінчук Ірини Сергіївни на тему: «Методика розслідування злочинів, пов'язаних із умисним випуском на ринок України небезпечної продукції», що представлена на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук відповідає вимогам п.п. 9, 11 постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» та наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її автор – Літвінчук Ірина Сергіївна заслуговує на присудження наукового

ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент:

**професор кафедри
оперативно-розшукової діяльності
та розкриття злочинів
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник**

М.В. Сташак